

Uredniško delo

18. Bevk, France: Sunduk s srebrom. Povesti i rassказы. Prevod so slovenskogo. Stavlenie E. Rjabovoj. Predislovie M. Ryžovoj. Moskva, Hudožestvennaja literatura 1971. 463 str.

Sodelovala je pri ureditvi:

19. Krleža, Miroslav: Izbrannoe. IL 1958.

20. Povesti i rassказы jugoslavskih pisatelej. I—II. Moskva, GIHL 1959.

21. Sovremennaja jugoslavskaja novella. Prevod s serbohrvatskogo, slovenskogo, makedonskogo. Predislovie S. Babenyševoj. Moskva, Progress 1965. 462 str.

22. Slavjanskaja lirika. UNESCO 1974.

GIHL = Gosudarstvennoe izdatel'stvo hudožestvennoj literatury

IL = Izdatel'stvo inostrannoj literatury

Gradivo nam je poslala I. V. Curkina iz Moskve.

Podatke je dopolnil, kolikor je bilo v ljubljanskih knjižnicah mogoče (razen enot 1, 5, 8, 16, 19 in 22), in dodal enote 12, 13, 14 in 17, Marko Kranjec, Filozofska fakulteta v Ljubljani.

Jubilant

SEDEMDESETLETNICA dr. OTONA BERKOPCA

Redki so ljudje, ki jih ena sama velika misel tako prevzame, da ji posvetijo vsa svoja ustvarjalna leta in ji služijo predano in neomajno. Tak je naš jubilar dr. Oton Berkopec. Odkar je kot mlad študent prišel v Prago, se je čutil dolžnega in poklicanega, da pomaga — kot pravimo — graditi mostove med narodi.

Doma iz Vinice v Beli krajini, kjer se je rodil 6. decembra 1906, se je po maturi na novomeški gimnaziji vpisal 1927 na ljubljansko slavistiko, toda že naslednje leto odšel s štipendijo, ki jo je dobil na priporočilo prof. Prijatelja, v Prago in tu dokončal študije z doktoratom na osnovi disertacije A. S. Puškin in srbska narodna pesem (1933). Hkrati je končal tudi višjo šolo za bibliotekarje. Še v študentskih letih se je na Murkovo pobudo 1929 zaposlil v praški Slovanski knjižnici kot referent za jugoslovanske književnosti in ta oddelek vodil do 1946. Kot eksternist je imel na praški univerzi lektorske kurze slovenskega jezika v letih 1935—1939 in znova 1945—1951, ko je bil lektorat začasno ukinjen. Po osvoboditvi je bil poldrugo leto (1946—1947) kulturni ataše na jugoslovanski ambasadi v Pragi, potem pa se je vrnil k svoji stroki in v praški Narodni in univerzitetni knjižnici vodil razne oddelke do 1958, ko je bil imenovan za znanstvenega sodelavca pri Slovanskem inštitutu Češkoslovaške akademije znanosti. Tu je organiziral retrospektivno bibliografijo slavik v češkem tisku, po ukinitvi inštituta in priključitvi bibliografskega oddelka k Inštitutu za jezike in literature pri Češkoslovaški akademiji znanosti pa je 1964 prevzel vodstvo bibliografskega oddelka slavik. Po njegovi zamisli naj bi ta oddelek izdelal specializirane bibliografije čeških stikov z drugimi slovanskimi narodi, vendar zaradi znižanja dotacij načrta ni mogel uresničiti ter je 1971 na svojo željo odšel v pokoj.

Od priznanj, ki jih je bil deležen dr. Berkopec, je treba omeniti vsaj izvolitev za dopisnega člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti (1971) in za častnega člana Društva književnih prevajalcev Slovenije (1962).

Tradicionalna čustva, ki so jih gojili Čehi do slovanskega juga, so imela v času, ko je postala Praga dr. Berkopcu novi dom, tudi široko državno podporo. Nastajale so institucije, ki so imele nalogo poglobljati sodelovanje z drugimi slovanskimi narodi, še posebna pozornost pa je veljala Jugoslaviji, ki jo je Mala antanta čvrsto povezovala s

Češkoslovaško. Ena takih institucij je bila Slovanska knjižnica v Pragi, katere jugoslovanski oddelek se je pod Berkopčevim vodstvom razvil v največjo knjižnico jugoslovanske literature izven Jugoslavije.

Tu je nastalo in 1940 izšlo v ediciji virov za zgodovino medсловanskih stikov (pri Slovanskem inštitutu) Berkopčevo najboljše delo, bibliografija prevodov in gradiva, nanašajočega se na češko in slovaško literaturo, gledališče, jezikoslovje in narodopisje v slovenskih, hrvatskih in srbskih knjigah in revijah med leti 1800 in 1935. Podobno je nameraval obdelati še nekatera druga področja, a mu je vojna to preprečila. V isti ediciji je izšla tudi njegova bibliografija o Masaryku pri Jugoslovanih (1937). V Pragi je izdal med drugim še bibliografijo s povojnim gradivom o Jugoslaviji (1956) in o prevodih iz jugoslovanskih književnosti (1965), v Ljubljani pa pod naslovom France Prešeren v češki literaturi bibliografijo in študijo o Prešernu pri Čehih (1964). Vse te bibliografije so nepogrešljiva pomoč vsem, ki raziskujejo naše medsebojne literarne in sploh kulturne stike.

Kot bibliotekarju so mu bili zlahka dostopni zakladi čeških knjižnic in arhivov. Iz njih je črpal zanimivo literarnozgodovinsko gradivo, toda spet z vidika medsebojnih stikov, od objavljanja in komentiranja korespondenc do obsežnih študij. Največ tega je izšlo v Slavistični reviji: Aškerčeva pisma Jaromíru Boreckemu (1959-60), Aškerčeva pisma Čehom (1974), Doneski k literarnim stikom Prešerna in Čopa s Fr. L. Čelakovskim in Fr. Palackim (1961-62), Kopitarjevi prepisi slovenskih ljudskih pesmi v zapuščini Josefa Dobrovskega (1961-62) in Delo Ivana Cankarja v čeških prevodih in v luči češke publicistike do 1918 (1969-71). V Dialogih pa je objavil članek Prežihov Pankráč v luči praških arhivov (1968).

Kljub temu, da je bil dr. Berkopec od mladih let ločen od domovine, ga tujina ni pogoltnila. Nasprotno, ves čas je sledil kulturnemu dogajanju doma in o tem poročal v češkem tisku. V Pragi sta izhajali zlasti dve reviji, ki so jima bili že zaradi njune usmerjenosti dobrodošli Berkopčevi informativni prispevki. Ena je bila Československo-jugoslovanská revue, ki je bila kot organ Češkoslovaško-jugoslovanske lige med obema vojnama v celoti namenjena seznanjanju javnosti z dogajanjem v obeh državah. Dr. Berkopec je nekaj let v nji tudi urejal rubriko literarnih novosti. Druga taka revija je bila Slovanský přehled, ki je izhajal od konca prejšnjega stoletja in so ga zanimale vse slovanske dežele. Poleg tega so prinašali Berkopčeve članke skoro vsi pomembni praški časopisi, največ pa České slovo, eden največjih dnevnikov, kjer je bil kulturni urednik njegov prijatelj pesnik Josef Hora. Po Berkopčevi zaslugi je bil češki bralec vrsto let dobro informiran o slovenskem in sploh jugoslovanskem kulturnem in posebej literarnem dogajanju. Napisal je stotine prispevkov, v katerih je poročal o novih knjigah, podajal v jubilejnih člankih in nekrologih portrete jugoslovanskih književnikov, pisal na temo medsebojnih stikov itd. Tu je treba omeniti še njegovo sodelovanje pri čeških in jugoslovanskih enciklopedijah, za katere je napisal več sto informacij s področja književnosti, zgodovine, umetnosti idr.

Ne smemo spregledati tudi spremnih besed in študij, ki jih je pisal h knjižnim prevodom v češčino, tako k antologiji slovenske lirike in jugoslovanskih ljudskih pesmi, k izboru Župančičevih in Kosovelovih pesmi, k Njegoševemu Gorskem vencu, Prežihovi Jamnici, Cankarjevi komediji Za narodov blagor, Kranjčevi Fari svetega Ivana itd., ali k prevodom v slovenščino, tako k romanu Svozilove-Johnove Visoka napetost, k Lado vemu Mačku Mikešu itd.

Dr. Berkopec je sam prevajalec, in to v češčino in slovenščino, pri pesniških izdajah pa je sodeloval s prevajalci-pesniki, ki sami niso dovolj obvladali slovenščine. Prevajal je Cankarja, Bevka, Pečjaka, Perocijevo idr. ter Olbrachta, Čapka, Langerja, Novega, Lado in druge. Dal je pobudo in sodeloval pri omenjenih antologijah in izborih, in če so slovenska literarna dela v zadnjih štiridesetih letih zastopana v češčini morda bolj kakor v drugih jezikih, je to v veliki meri zasluga Berkopčevega sodelovanja s praškimi založbami.

Slovenci nimamo v tujini človeka, ki bi svojo posredniško dejavnost usmeril na toliko področij, in to s tako velikim poznavanjem stvari in s tolikšno zavzetostjo, kakor je to delal in še dela dr. Berkopec. V svojih lektorskih kurzih in z osebnimi stiki pa je znal

pridobiti tudi nekaj mladih ljudi, ki so danes že cenjeni kot prevajalci in poznavalci slovenske književnosti.

Ob sedanjem Berkopčevem jubileju je izdala Študijska knjižnica v Novem mestu knjižico, v kateri je dr. Jaroslav Pánek ocenil svojega nekdanjega mentorja kot bibliografa, literarnega zgodovinarja, publicista in prevajalca, ter sestavil bibliografijo, ki s svojimi 638 enotami priča o izjemni plodovitosti tega našega zaslužnega rojaka. Knjižica je majhna oddolžitev dr. Berkopcu za njegovo dolgoletno požrtvovalno delo, ki ga enako cenijo Slovenci kakor Čehi. Skupaj z mnogimi prijatelji čestitamo dr. Otonu Berkopcu ob njegovi sedemdesetletnici in mu želimo, da bi lahko še dolgo nadaljeval delo, ki se mu ves predaja že domala pol stoletja.

Boris Urbančič
Ljubljana

Slovenščina v javni rabi

POBUDE ZA SPOZNAVANJE IN UTRDITEV SLOVENSKEGA JEZIKA PRI DORAŠČAJOČI MLADINI V BENEŠKI SLOVENIJI*

1 — Uvodne pripombe

Da bi lahko prikazali pobude za spoznavanje in utrditev slovenskega jezika pri doraščajoči mladini v Beneški Sloveniji, moramo najprej na splošno ugotoviti, kako je s slovenščino pri mladih Benečanih.

Če nas kdo, tudi v dobri veri, vpraša, ali je slovenščina, ki se govori v naših hribih, jezik ali narečje, mu odgovorimo, da je jezik v smislu knjižnega jezika izrazno sredstvo, ki ga posameznik pridobi v šoli ter v družbenem in kulturnem udejstvovanju. Ob pomanjkanju teh dejavnikov pa ne moremo govoriti zgolj o knjižnem jeziku — to je o skupnih komunikacijskih in izraznih možnostih, ki vzpostavljajo odnos med različnimi narečnimi skupinami. Vendar pa navzočnosti knjižnega jezika v beneškoslovenskih dolinah ne moremo povsem zanikati. V Benečiji je sorazmerno razširjen slovenski tisk in druge oblike množičnega sporočanja, tudi stikov s Slovenci onstran meje ni malo. Vse to bi moralo močno vplivati na mlade in pospeševati pri njih umske operacije, ki iščejo podobnosti in razlike med knjižno slovenščino in narečjem.

Tudi brez pritegnitve zgodovinskih dejstev lahko ugotovimo, da imajo pobude za okrepitev slovenskega narečja ter pobude za razširitev poznavanja slovenskega pravopisa in drugih osnovnih elementov knjižne slovenščine pomembno oporo v živahnem delovanju beneških kulturnih društev ter v dejstvu, da se je v zadnjih časih začela v Furlaniji kompleksna politična debata o problemu manjšin sploh ter o slovenski manjšini še posebej.

Ta razvoj na kulturnem in političnem področju moramo torej upoštevati kot potreben pogoj za kakršen koli kulturni dvig Slovencev v Videmski pokrajini. Tudi vse tisto, kar bo v tem smislu storila italijanska država, kar bo hotela ali morala storiti, bo prav gotovo odvisno od kulturne aktivnosti na tem ozemlju, pa tudi od stališč krajevnih političnih formacij, ki se sedaj pozitivno razvijajo. Zato bi rad prikazal medsebojno odvisnost med političnimi in kulturnimi dejstvi ter možnostmi, da se organizirajo pobude za razširjanje in globlje spoznavanje slovenščine že izven uradnih ustanov.

2 — Razširjenost slovenščine med doraščajočo mladino

Sedanje živo kulturno udejstvovanje, ki ga spremljajo prve pedagoške izkušnje z doraščajočo mladino, je nastalo v dokaj kritičnem trenutku. Čeprav je slovenščina pri mla-

* Prispevek na tržaškem dnevu zborovanja slovenskih slavistov 14. okt. 1976.